

Rysslands informationspåverkan i Afrika: Rapportsammanfattning

Anna Ida Rock

Under 2020-talet har rysk informationspåverkan i Afrika gått från att betraktas som perifer till att allt oftare uppmärksammas som en central del av Rysslands bredare hybridpåverkan mot Europa och västvärlden. Efter den fullskaliga invasionen av Ukraina inleddes i februari 2022 har denna påverkan intensifierats med ökad medianärvaro, mer offensiv påverkan av narrativ och desinformationskampanjer i allt större skala. Detta är en sammanfattning av rapporten *Rysslands informationspåverkan i Afrika: opportunistisk, strategisk och mångfacetterad*, som identifierar de centrala ryska aktörer som bedriver informationspåverkan på kontinenten samt deras kanaler och metoder.

I RAPPORTEN FRAMKOMMER ATT rysk informationspåverkan i Afrika är strategisk och långsiktig samtidigt som den är opportunistisk och formbar. Den är strategisk genom att den utgör en del av Kremls övergripande utrikes- och säkerhetspolitisk agenda, med långsiktiga geopolitiska, militära och ekonomiska målsättningar. Samtidigt är genomförandet opportunistiskt och kännetecknat av flexibilitet, improvisation och anpassning till lokala kontexter. Informationsoperationer är ofta nära kopplade till bredare intressen såsom militär närvaro och tillgång till naturresurser, ett mönster som är tydligt ibland annat Sahel, Libyen och Centralafrikanska republiken.

Informationsstrategin i Afrika är mångfacetterad och består av flera lager. Den vilar på två samverkande spår – ett öppet och ett dolt – där offentlig diplomati, statskontrollerade och statssponsrade medier, kulturinstitutioner, lokala medier och influerare samspelar med fördolda eller halvdolda aktörer för att främja enhetliga pro-ryska och anti-västliga narrativ.

Dessa aktörer, som finns sammanfattade i figur 1, omfattar allt från statliga aktörer, statskontrollerade medier och den ryska ortodoxa kyrkan till frontprojekt som African Initiative. Rysslandskopplade sken-NGO:er, påverkansentreprenörer, lokala mellanhänder samt aktörer som verkar inom den mer fördolda påverkansindustrin. Narrativen sprids genom bland annat diplomatiska plattformar, traditionella medier, sociala medier, populärkulturella format och fysiska evenemang,

AKTÖRER

Statliga aktörer: företrädare, ambassader, statliga stiftelser, militära underrättelsetjänster, Afrikakåren

Statskontrollerade medier: RT, Sputnik, TASS

Lokala mellanhänder: afrikanska medieredaktioner, PR-/reklambyråer, "vänskapsföreningar"

Påverkansentreprenörer: influerare, lobbyister, konsulter, företagare, artister

"Frontprojekt": African Initiative, sken-NGO:er,

Rysk-ortodoxa kyrkan (ROC)

Aktörer som verkar i det fördolda

Figur 1. Centrala aktörer i det statliga och pro-ryska informationsekoystemet i Afrika.

exempelvis vid ryska kulturhus. Därutöver används fördolda metoder såsom falska nätverk, påhittade experter, så kallade "avatarer", manipulerad sökoptimering samt utnyttjande av AI och språkmodeller.

Ryska aktörer ägnar sig även åt relationsskapande aktiviteter, bland annat genom utbildningar och pressresor för afrikanska journalister och influerare samt genom samarbete med lokala nyhetsredaktioner. Graden av formell koordinering mellan olika aktörer är i dagsläget oklar, men de dominerande narrativ som förs fram ligger genomgående i linje med Kremls officiella

positioner och rapporten identifierar flera fall där faktiskt samverkan sker.

Prigozjins uppror mot Kreml och hans död sommaren 2023 utgjorde en tydlig brytpunkt för den ryska informationsverksamheten i Afrika. Prigozjin och Wagnergruppen hade byggt upp ett omfattande informationspåverkansnätverk, i stor utsträckning för att legitimera Wagners närvaro och operationer på kontinenten. Efter hans bortgång och Afrikakårens delvisa ersättande av Wagner förefaller den ryska informationsverksamheten i Afrika tydligare ha integrerats i Kremls övergripande strategiska målsättningar och underrättelsestrukturer. Samtidigt verkar stora delar av den tidigare informationsstrukturen ha bevarats, bland annat genom återanvändning av metoder och nätverk samt rekrytering av nyckelindivider från Prigozjins tidigare system till den nya African Initiative-strukturen. Det finns även tydliga indikationer på kopplingar mellan African Initiative och Afrikakåren, som tagit över en stor del av Wagners verksamhet på kontinenten.

Det är svårt att bedöma det faktiska genomslaget av rysk informationspåverkan i Afrika. Samtidigt visar forskning att lärdomar från tidigare misslyckanden har bidragit till mer lokalt anpassade kampanjer, vilka i vissa fall tycks ha fått ökat genomslag. Studier pekar även på att rysk informationspåverkan är mest effektiv i instabila kontexter med svaga institutioner och pågående konflikter, särskilt när den kan knyta an till redan existerande lokalt missnöje.

Även om effekterna är svåra att kvantifiera tyder Rysslands fortsatta satsningar på informationspåverkan i Afrika på att Kreml bedömer dessa insatser som strategiskt motiverade. Informationspåverkan utgör dessutom ett relativt kostnadseffektivt verktyg för att påverka politiska och säkerhetspolitiska utfall samt försvaga västliga intressen.

Europeiska beslutsfattare och analytiker bör betrakta rysk informationspåverkan i Afrika som ett reellt hot mot europeiska intressen och säkerhet. Den riskerar att undergräva Europas relationer till afrikanska regeringar och befolkningar, bidra till regional instabilitet och stärka auktoritära styren. Därtill finns det en risk att afrikanska stater används som testmiljö för nya påverkansmetoder som kan tillämpas på andra platser, inklusive

Europa, och som en kanal för att "tvätta" narrativ som därefter återförs till europeiska informationsflöden.

Samtidigt krävs försiktighet vid bedömningen av rysk informationspåverkan i Afrika. Det finns en risk att övertolka Rysslands roll och därmed förbise afrikanska aktörers egna drivkrafter i spridningen av desinformation, liksom den redan befintliga misstro mot Europa som i många sammanhang skapar gynnsamma förutsättningar för ryska narrativ. För att europeiska aktörer ska kunna förstå och bemöta rysk informationspåverkan krävs således en god kontextuell förståelse, starka egna relationer till afrikanska aktörer samt lyhördhet för vilka missnöjen som är genuina och bottnar i exempelvis ojämställda relationer och hur dessa kan mötas på bästa sätt.

Att stärka den oberoende medie- och informationssektorn, stödja uppbyggandet av lokal motståndskraft, främja digital kompetens och utveckla kapacitet för att identifiera AI-genererad desinformation är också centralt för att bemöta rysk informationspåverkan i Afrika. Denna typ av satsningar bör inte betraktas som bistånd, utan som investeringar med långsiktig säkerhetspolitisk och geopolitisk betydelse för Europa.

En av rapportens mest framträdande slutsatser är behovet av fördjupad forskning. Framtida studier behöver ta avstamp i lokala informationsmiljöer, snarare än västerländska mediebegrepp, för att bättre förstå hur information sprids och i vilka situationer olika former av påverkan får genomslag. Snabb teknologisk utveckling kräver också mer kunskap om hur AI-baserade metoder och manipulation av språkmodeller används och vilka effekter detta får i afrikanska stater. Därtill behövs studier av hur externa aktörers påverkan samverkar med lokala strukturer, liksom under vilka omständigheter lokala motinitiativ mot informationspåverkan ger resultat. Även hur informationspåverkan riktad mot afrikanska målgrupper cirkulerar vidare till diasporamiljöer i Europa är ett område som behöver undersökas vidare. Slutligen är det värt att notera att ryska budskap i Afrika ofta överlappar med narrativ från andra aktörer, såsom Kina och Turkiet. Detta ligger utanför den här rapporten fokus, men samspelet mellan informationspåverkan från olika externa aktörer är ett centralt område för vidare forskning. ■

Denna text är en sammanfattning från FOI rapporten, "Rysslands informationspåverkan i Afrika", FOI-R--5873--SE. Hela rapporten finner ni via www.foi.se eller via QR koden.

